

ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ: ΜΙΑ ΚΛΕΙΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ, ΜΙΑ ΑΝΟΙΧΤΗ ΑΓΚΑΛΙΑ

ΜΙΚΡΟΓΙΑΝΝΑΚΗ Ι.

3^ο Δημοτικό Σχολείο Αλίμου, Δ' Δ/ση Εκπαίδευσης Αθηνών
e-mail: ioannami@otenet.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μέσα από το πρόγραμμα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης επιχειρήσαμε ένα ταξίδι στη Μεσόγειο, στη «θάλασσά μας». Για την υλοποίηση του προγράμματος εφαρμόσαμε τη μέθοδο project. Το θέμα προσεγγίστηκε διαθεματικά, αφού χρησιμοποιήθηκαν ενότητες του Αναλυτικού Προγράμματος απ' όλα τα μαθήματα. Οι διαστάσεις του θέματος είναι πολλές και μεγάλες. Οι μαθητές εστίασαν την προσοχή τους στην ιστορική, γεωλογική, γεωγραφική, πολιτιστική και περιβαλλοντική διάσταση. Κατά τη διεξαγωγή του προγράμματος συνεργάστηκαν με πρόσωπα και φορείς που εμπλέκονται με το θέμα. Έτσι το σχολείο συνδέεται με την κοινωνία και η θεωρία με την έρευνα και την πράξη. Στην εισήγηση αυτή θα παρουσιαστούν οι στόχοι, η μεθοδολογία, οι ποικίλες δημιουργικές δραστηριότητες που έγιναν από τους μαθητές στα πλαίσια του προγράμματος, καθώς και η αξιολόγησή του με τις εντυπώσεις – παρατηρήσεις μαθητών για όλα όσα έμαθαν μέσα από αυτό.

ΜΙΚΡΟΓΙΑΝΝΑΚΗ Ι.

e-mail: ioannami@otenet.gr

ABSTRACT

Through the programme of the Environmental Education we attempted a journey in the Mediterranean, in "our sea". For the realization of this programme we used the project method. The subject was approached through various topics since we used units of the Analytical Programme from all the school subjects. The dimensions of the subject are great and numerous. The pupils focused their attention on the historical, geological, geographical, cultural and environmental dimension. During the conduction of the programme they co-operated with people and officials who were involved with the subject. Therefore the school is connected with the society and theory is connected with research and action. In this report we will present you the goals, the methodology and various creative activities that the pupils had during the programme, as well as its evaluation with the impressions – notes of the students about all the things they learned in it.

Λέξεις κλειδιά: Μεσόγειος, μέθοδος project, διαθεματική προσέγγιση, δημιουργικές δραστηριότητες

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Το θέμα επιλέχτηκε γιατί :

- Ζούμε στον Αλιμο, πόλη παραθαλάσσια, πόλη του Αιγαίου, της Μεσογείου. Πολύ κοντά στο σχολείο μας είναι η θάλασσα και τα απομεινάρια ενός οικισμού Πρωτοκυκλαδικής Περιόδου που βρέθηκαν από τους αρχαιολόγους και μαρτυρούν τις εμπορικές συναλλαγές που είχαν οι κάτοικοι με τα νησιά του Αιγαίου από το 3.000 π.Χ. Επισκεφτήκαμε και μελετήσαμε αυτούς

τους χώρους. Αυτή η μικρή μελέτη μας έδωσε το ερέθισμα να επεκταθούμε και σε άλλες παράκτιες περιοχές.

- Είχαμε τη δυνατότητα βιωματικής προσέγγισης του θέματος, αφού οι μαθητές καθημερινά απολαμβάνουν τη θάλασσα απ' όλες τις απόψεις, αλλά και βιώνουν τα προβλήματα της ρύπανσης και της αλόγιστης συμπεριφοράς του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον. Επίσης είχαμε τη δυνατότητα έρευνας της κατάστασης των ακτών που ανήκουν στο Δήμο μας.
- Το θέμα συνδέεται άμεσα με πολλά μαθήματα και ενότητες του αναλυτικού προγράμματος. Ιδιαίτερα στενή σχέση έχει με το μάθημα της Γεωγραφίας και της Ιστορίας. «Ταξιδεύοντας» στα σημαντικότερα λιμάνια-σταθμούς της Μεσογείου θα γνωρίσουν με μια άλλη ματιά την Ελλάδα σε σχέση με τους γειτονικούς λαούς και θα αντιληφθούν πόσο αυτή η θέση κι αυτή η σχέση καθόρισε την πορεία της.
- Η κατανόηση της αξίας της θάλασσας ευαισθητοποιεί τους μαθητές και βοηθά να διαμορφώσουν σωστές στάσεις και συμπεριφορές σχετικά με τη διαχείριση των αγαθών που μας προσφέρει και της φροντίδας που πρέπει να έχει η θάλασσα από τον άνθρωπο.
- Το 2005, έτος αφιερωμένο στο «Νερό», αποτέλεσε άλλη μία αφορμή για να ξεκινήσουμε το πρόγραμμά μας.

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Γνωστικοί – περιβαλλοντικοί στόχοι

- Να ερευνήσουν και να κατανοήσουν την ποικιλία της χλωρίδας, της πανίδας και των οικοσυστημάτων που χαρακτηρίζουν τη Μεσόγειο.
- Να ερευνήσουν και να κατανοήσουν τη θέση της Μεσογείου στη γη, την επίδραση που άσκησε αυτή η θέση στις χώρες που απλώνονται γύρω της καθώς και τους πολιτισμούς που τη χαρακτηρίζουν.
- Να κατανοήσουν την επίδραση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο φυσικό περιβάλλον.
- Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της Μεσογείου στην οικονομία και την ανάπτυξη.
- Να ευαισθητοποιηθούν και να διαμορφώσουν στάσεις και δράσεις με σεβασμό στο περιβάλλον.
- Να έρθουν σε επαφή με λογοτεχνικά κείμενα, μουσική και ζωγραφική με θέμα τη Μεσόγειο.

Ψυχοκινητικοί στόχοι

- Να αναπτύξουν την ικανότητα για παρατήρηση, έρευνα, ταξινόμηση και καταγραφή πληροφοριών.
- Να εφοδιαστούν με τρόπους ανεξάρτητης μάθησης, να μάθουν πώς να μαθαίνουν ό,τι τους ενδιαφέρει.
- Να εργαστούν ομαδικά και να συλλέξουν στοιχεία για τη Μεσόγειο με ποικίλους τρόπους.
- Να προσεγγίσουν βιωματικά το φυσικό περιβάλλον.
- Να αναπτύξουν ικανότητες σχετικές με τη χρήση των οπτικοακουστικών μέσων.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες για δράση, πρόταση απόψεων και πιθανές λύσεις για περιβαλλοντικά προβλήματα σε τοπικό ή ευρύτερο πεδίο.
- Να καλλιεργήσουν την κριτική σκέψη και αντίληψη.
- Να αναλάβουν ευθύνες και να ολοκληρώσουν την τελική παρουσίαση του προγράμματος.

Συναισθηματικοί στόχοι

- Να νιώσουν χαρά από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα.
- Να ευαισθητοποιηθούν και να διαμορφώσουν στάσεις και δράσεις με σεβασμό στο περιβάλλον.

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

- Ομαδοσυνεργατική με ανομοιογενείς ομάδες των τριών έως τεσσάρων μαθητών.
- Διαθεματική – ολιστική μέθοδος με διάχυση των υποθεμάτων του προγράμματος στα μαθήματα του Αναλυτικού Προγράμματος.
- Μελέτη στο πεδίο – Περιβαλλοντικά μονοπάτια στις παραλίες της πόλης μας, στη μαρίνα, στο λιμάνι του Πειραιά...
- Βιβλιογραφική έρευνα για να συγκεντρώσουν πληροφορίες από βιβλία, περιοδικά, εκπαιδευτικά πακέτα, εφημερίδες, φωτογραφίες, χάρτες και το διαδίκτυο σχετικές με το θέμα.
- Οργάνωση της σχολικής τάξης σε κλίμα ελευθερίας και συνεργασίας και λειτουργία δημιουργικών «γωνιών»: βιβλιοθήκης, εικαστικών, ανακοινώσεων, πληροφοριακού υλικού.
- Βιωματική – επικοινωνιακή μέθοδο (Project)
- Εποικοδομητική προσέγγιση των περιβαλλοντικών θεμάτων με σκοπό την τροποποίηση, συμπλήρωση ή και την αλλαγή των αρχικών απόψεων των μαθητών.
- Επιλογή δραστηριοτήτων που καλλιεργούν τις πολλαπλές νοημοσύνες.
- Καταιγισμός ιδεών
- Παιγνίδια ρόλων και θεατρικών στιγμιότυπων
- Μέθοδοι αυτοαξιολόγησης και αξιολόγησης

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Με αφορμή τη φράση από το απόσπασμα «Τι είναι η Μεσόγειος, είναι χίλια πράγματα μαζί» που τη συναντήσαμε στο βιβλίο της Γεωγραφίας αρχίσαμε το ταξίδι σ' αυτή τη θάλασσα . Γράψαμε σε ένα μεγάλο χαρτόνι τη φράση αυτή και αρχίσαμε να ψάχνουμε εικόνες που θα μπορούσαν να συνθέσουν αυτό το κολάζ. Ήταν ένας καταιγισμός ιδεών για το πώς αντιλαμβανόμαστε το θέμα και τις πτυχές που θέλαμε να αναπτύξουμε. Μέσα από συζήτηση και ελεύθερη έκφραση απόψεων και ιδεών αποφασίσαμε να επεκταθούμε στα εξής σημεία :
 - Η Μεσόγειος, από ωκεανός θάλασσα στο πέρασμα του χρόνου...
 - Οι λαοί που ταξίδεψαν στα νερά της και οι πολιτισμοί που αναπτύχθηκαν γύρω της...
 - Το κλίμα της, το τόσο ξεχωριστό, πόσο επηρεάζει τους λαούς που ζουν γύρω της; Τι το κάνει τόσο ξεχωριστό;
 - Τα ζώα και τα φυτά της, η Μεσόγειος είναι η πιο σημαντική δεξαμενή ενδημικών ειδών μετά τους τροπικούς...
 - Η Μεσόγειος με το φωτεινό της χρώμα...Πού το οφείλει;
 - Η ρύπανση, η πιο μεγάλη απειλή για τη Μεσόγειο...Η δικιά μας θάλασσα, μια κοινή κληρονομιά, που χρειάζεται τη φροντίδα όλων μας.
 - Η Μεσόγειος, που απλώνεται ανάμεσα σε τρεις ηπείρους, βρέχοντας τις ακτές είκοσι ενός κρατών...Οι λαοί της με τις μουσικές, τους χορούς, τα τραγούδια, τους μύθους, τα ήθη, τα έθιμα...Ένα μωσαϊκό πολιτισμών...
 - Η Μεσόγειος, η πιο μεγάλη κλειστή θάλασσα του κόσμου είναι ταυτόχρονα η πιο ανοιχτή αγκαλιά για 427.000.000 ανθρώπους που ζουν γύρω της.
- Προμηθευτήκαμε όλοι από ένα ντοσιέ όπου θα συγκεντρώναμε τις πληροφορίες, τις εργασίες, τις φωτογραφίες , τα κολάζ και γενικά ό,τι μπορούσαμε να βρούμε ή να κάνουμε σχετικά με το θέμα. Όλοι οι μαθητές έπαιρναν κάποιες βασικές πληροφορίες από τη δασκάλα αλλά στη συνέχεια καθένας μαθητής το εμπλούτιζε και το επέκτεινε όσο ήθελε. Το ντοσιέ της δασκάλας γέμιζε με αντιπροσωπευτικές, ατομικές ή ομαδικές εργασίες ώστε στο τέλος του προγράμματος να έχουμε συγκεντρωμένα σε ένα «βιβλίο» της τάξης ό,τι μάθαμε και ό,τι κάναμε.
- Εμπλουτίσαμε τη βιβλιοθήκη της τάξης με λογοτεχνικά και εκπαιδευτικά βιβλία σχετικά με το θέμα . Ιδιαίτερα άρεσε στα παιδιά το εκπαιδευτικό πακέτο της Medasset «Μεσόγειος Θάλασσα –

Πηγή ζωής», εκδόσεις Καλειδοσκόπιο, που το χρησιμοποιήσαμε πάρα πολύ και για τις πληροφορίες που έδινε και για τις δραστηριότητες που πρότεινε.

- Μετατρέψαμε την τάξη μας σε κινηματογραφική αίθουσα ένα απόγευμα Παρασκευής και προβάλαμε την ταινία « Η φωνή του Αιγαίου» της Λυδίας Καρρά.
- Στο Πλανητάριο παρακολουθήσαμε το ντοκιμαντέρ «Η ζωντανή θάλασσα» και αναζητήσαμε βιβλιογραφικές και αλλού είδους πηγές στο ενημερωμένο πωλητήριο και στη βιβλιοθήκη του. Στο Πλανητάριο μας τύπωσαν σε μεγάλο μέγεθος έναν ψηφιακό χάρτη της Μεσόγειου που γίνεται χρήσιμο εργαλείο στις μετέπειτα δραστηριότητες.
- Σημαντικές στιγμές του προγράμματος ήταν οι επισκέψεις καθηγητών στην τάξη μας. Συγκεκριμένα η Καραμπατσα Αθηνά, μέλος της συγγραφικής ομάδας των βιβλίων της Γεωγραφίας του Γυμνασίου, μας παρουσίασε με ομιλία και οπτικοακουστικό υλικό τη Γεωγραφία της Μεσογείου. Οι μικροί μαθητές είδαν την τάξη τους να μετατρέπεται σε «αμφιθέατρο» και να τους παρουσιάζονται με πολύ ελκυστικό τρόπο θέματα όπως η θέση της Μεσογείου στη Γη, οι αλλαγές που έγιναν μέχρι να σχηματιστεί η Μεσόγειος στη σημερινή της μορφή, το Γιβλατάρ και η ιδιαίτερη σημασία του, ο Εύξεινος Πόντος, οι μύθοι που συνδέονται με αυτά τα βασικά σημεία, η διώρυγα του Σουέζ, τα κράτη γύρω από τη Μεσόγειο. Επίσης με ένα τρόπο παιγνιώδη «μέτρησαν» την έκταση της Μεσογείου. Η συνάντηση αυτή ήταν σημαντική και γιατί η κυρία Καραμπατσα είναι καθηγήτρια στο Γυμνάσιο που θα φοιτήσουν οι μαθητές. Έτσι απόκτησαν μια πρώτη επαφή με κάτι που θα συναντήσουν μπροστά τους, σαν να απλωνόταν μια γέφυρα από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. Είναι μια παράμετρος που τόνισαν τα ίδια τα παιδιά.
- Πολύ σημαντική ήταν και η επίσκεψη στην τάξη του αναπληρωτή καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου κύριου Αντώνη Βελεγράκη. Μας παρουσίασε με λόγο και εικόνες το θέμα: «Η διάβρωση στη Μεσόγειο και οι επιπτώσεις που προκαλούνται από την αλόγιστη συμπεριφορά του ανθρώπου».
- Είχαμε προγραμματίσει ακόμα την επίσκεψη της καθηγήτριας Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων κυρίας Λίλας Μαραγκού για να μας μιλήσει για τις εμπορικές συναλλαγές και τον πολιτισμό στις χώρες της Μεσογείου κατά την αρχαιότητα. Λόγοι υγείας όμως μας ανάγκασαν να ακυρώσουμε αυτή την παρουσίαση και έτσι αυτό το θέμα το καλύψαμε με αναζήτηση σε πηγές.
- Μέσα στην τάξη ερευνούμε την ενότητα «Μουσικές της Μεσογείου» και «ακούμε» τους λαούς της να τραγουδούν. Επιλέγουμε να κάνουμε ιδιαίτερη αναφορά και προσέγγιση σε τραγούδια από τις ελληνόφωνες περιοχές της Κάτω Ιταλίας και της Καλαβρίας. Τα παιδιά μαθαίνουν με πολύ ενθουσιασμό να τραγουδούν σ' αυτή τη γλώσσα. Ερχόμαστε σε επαφή με το μουσικό συγκρότημα Encardia και μας παρουσιάζουν ζωντανά μουσική, χορό και μύθους από αυτές τις περιοχές. Τα παιδιά κυριολεκτικά παθιάζονται και ζητούμε από τη δασκάλα χορού να μας διδάξει την ταραντέλα, χορό παραδοσιακό.
- Μέσα από πηγές- βιβλία, περιοδικά, internet-προσεγγίζουμε την «Τα Μαθηματικά στη Μεσόγειο» αφού γύρω της έζησαν οι θεμελιωτές της μαθηματικής επιστήμης. Στα πλαίσια αυτής της δραστηριότητας επισκεπτόμαστε την έκθεση «Ο κόσμος των Μαθηματικών» στον Ελληνικό Κόσμο.
- Πολλές δραστηριότητες έγιναν και στα πλαίσια του μαθήματος της Ιστορίας αφού η ιστορική εξέλιξη της Ελλάδας είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη συγκεκριμένη θέση που έχει στη Μεσόγειο. Διερευνήσαμε αυτή τη σχέση και συνδέσαμε πολλά κεφάλαια της Ιστορίας με το πρόγραμμα. Εντοπίσαμε τα περισσότερα λιμάνια της Μεσογείου και οι ομάδες ανέλαβαν να αναπτύξουν σχέδια εργασίας για τι κάθε ένα από αυτά. Έτσι «ταξιδέψαμε» στην Αλεξάνδρεια, στη Βαρκελώνη, στη Βενετία, Κων/νουπόλη, στον Πειραιά. Για να βρούμε πληροφοριακό υλικό συνεργαστήκαμε με τις πρεσβείες διάφορων χωρών όπως της Ισπανίας, της Αιγύπτου, της Ιταλίας.
- Στον Ελληνικό Κόσμο συμμετείχαμε στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Με ανοιχτά πανιά ...στη θάλασσα της Ιστορίας» και γνωρίσαμε πολλά είδη караβιών στα Αρχαία και τα Βυζαντινά χρόνια. Ακόμη μπήκαμε σε ένα ακριβές αντίγραφο αρχαίου караβιού και γίναμε ναύτες για να διασχίσουμε το Αιγαίο.
- Μέσα από λευκώματα, επισκέψεις σε βυζαντινές εκκλησίες, στο Βυζαντινό Μουσείο και στο Μουσείο Μπενάκη παρακολουθήσαμε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Θαλασσογραφίες» και συσχετίσαμε την παρουσία της θάλασσας με την καλλιτεχνική έκφραση και δημιουργία.

- Στα πλαίσια του μαθήματος της Γλώσσας μελετήσαμε κείμενα και ποιήματα σχετικά με το θέμα. Ιδιαίτερα μιλήσαμε για τη ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη και του τρόπου που τραγούδησε το Αιγαίο. Ακόμα προβάλαμε σε διαφάνειες εικόνες με κολάζ του Ελύτη και προσπαθήσαμε και εμείς να κάνουμε τα δικά μας. Με οδηγό τη συγγραφέα Αγγελική Βαρελά που ήρθε στην τάξη μας και, εκτός των άλλων, μας έδειξε να φτιάχνουμε «Α-Β», συνθέσαμε τη δική μας «Α-Β της Μεσόγειου»

5. ΔΡΑΣΕΙΣ-ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

- Πολύ σημαντική ήταν για την υλοποίηση του προγράμματος η συνεργασία με το Κ.Π.Ε Αργυρούπολης. Παρακολούθησαμε το πρόγραμμα «Η θάλασσα» και ενταχθήκαμε στο αντίστοιχο Εθνικό Θεματικό Δίκτυο που συντονίζει το Κέντρο.
- Συνεργαστήκαμε με το 1^ο Δημοτικό Σχολείο Βούλας που εκπόνησε το πρόγραμμα «Σώστε τη θάλασσα μας». Ανταλλάξαμε απόψεις, προβληματισμούς και αλληλοπαρουσιάσαμε τα προγράμματά μας.
- Ήρθαμε σε επαφή με τους ξενόγλωσσους μαθητές που φοιτούν στο Διαπολιτιστικό Σχολείο Παλαιού Φαλήρου και ανταλλάξαμε απόψεις, πληροφορίες, εμπειρίες.
- Μετατρέψαμε την αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου σε κινηματογραφική αίθουσα και προβάλαμε την ταινία «Φωνή του Αιγαίου» της Λυδίας Καρρά. Παρακολούθησαν γονείς και μαθητές άλλων τάξεων και αναπτύχθηκε έντονος προβληματισμός για τα περιβαλλοντικά προβλήματα που μαστίζουν την Μεσόγειο.
- Σε συνεργασία με το δήμο Αλίμου και την οργάνωση Μεσόγειος SOS καθαρίσαμε την ακτή Αλίμου.
- Οργανώσαμε και παρουσιάσαμε στην αυλή του σχολείου εκδήλωση σχετική με το θέμα.

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η αξιολόγηση είναι απαραίτητη διαδικασία στη διεξαγωγή ενός προγράμματος Π.Ε. Μέσα από αυτή εκτιμώνται η αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και επιδιώκεται η συνεχής βελτίωση τους.

Αρχική αξιολόγηση

Με αρχινόγραμμα διερευνήθηκαν οι προϋπάρχουσες στάσεις και αντιλήψεις σχετικά με το θέμα. Καταγράφηκαν οι απορίες των παιδιών για να σχεδιαστεί η πορεία του προγράμματος.

Διαμορφωτική αξιολόγηση

Με φυλλάδια εργασίας, με παιχνίδια, με δημιουργία poster των σπουδαιότερων δραστηριοτήτων των ομάδων, με την οργάνωση δημιουργικών γωνιών στην τάξη διαπιστώσαμε:

1. τη δυνατότητα συνεργασίας
2. την ικανότητα συμμετοχής τους
3. την ανάληψη πρωτοβουλιών
4. την ενίσχυση της αυτοαξιολόγησης

Τελική αξιολόγηση

- Με το φάκελο εργασιών του μαθητή και το φάκελο εργασιών της τάξης διαπιστώνεται η διερεύνηση των γνώσεων και η αλλαγή στάσεις των αντιλήψεων των μαθητών.
- Τα «βότσαλα» της αξιολόγησης είναι ένα ομαδικό εικαστικό έργο των παιδιών. Το κάθε παιδί σε ένα κομμάτι χαρτί σχεδιάζει το βότσαλο του με εντυπώσεις-παρατηρήσεις για το πρόγραμμα. Στο τέλος γίνεται κολάζ και δημιουργείται μια παραλία με τα βότσαλα των εντυπώσεων. Αναφέρουμε ενδεικτικά αποσπάσματα από τις εντυπώσεις των μαθητών:
 - « Το πρόγραμμα για τη Μεσόγειο μου αρέσει πολύ. Γιατί μπορεί να είναι ένα πρόγραμμα αλλά με αυτό κάνουμε και ιστορία και φυσική και γεωγραφία και γλώσσα. Μπορεί να φαίνεται

περίεργο αλλά είναι σα να κάνουμε όλα τα μαθήματα ακόμα και μαθηματικά Ακόμα προπονούμαστε για μια φανταστική παρουσίαση. Σ' αυτή μας βοηθά η κ. Ρούλα που είναι ο πιο δημιουργικός άνθρωπος που έχω δει στο χορό. Όλα αυτά τα χρωστάμε στη κυρία μας που αντί να μας κάνει μάθημα κανονικά μας βάζει να κάνουμε αυτά τα τόσο ωραία προγράμματα» Μάριος Θεοδόσης

- «Θα ήθελα να ξανακάνω ένα παρόμοιο πρόγραμμα. Η δασκάλα μου βρήκε τον τρόπο να κάνει το μάθημα ξεχωριστό» Άγγελος Βιδάλης
- «Το πρόγραμμα για τη Μεσόγειο μου χάρισε εξαιρετικές εντυπώσεις. Έμαθα πολλές πληροφορίες, διασκέδασα, έμαθα να προστατεύω τη Μεσόγειο και πάνω απ' όλα έμαθα να συνεργάζομαι ...Διασκέδασα με τα κολάζ που κάναμε, με τα χαλιά της Ταγγέρης, με τη συμπλήρωση του φακέλου που έγινε καθημερινή έννοια, καθώς και με τις ομαδικές εργασίες...» Γεωργία Τουρκοχωρίτη
- «...Από τις πληροφορίες που μάθαμε εντύπωση μου έκανε το πώς δημιουργήθηκε η Μεσόγειος στους αιώνες, τα μεγάλα της λιμάνια, η πόλη της Ταγγέρης με τα ωραία της χαλιά ...Ακόμα εντύπωση μου προκάλεσε η πλούσια πανίδα και χλωρίδα και ιδιαίτερα οι φάλαινες της Μεσόγειου, οι θαλάσσιες ανεμώνες και η ποσειδώνια που καταστρέφεται από τις άγκυρες Χαρά μου προκάλεσε το γεγονός ότι ένα μουσικό συγκρότημα τραγουδούσε τραγούδια απ' την Κάτω Ιταλία στην ελληνική διάλεκτο . . . » Κων/νος-Μιχάλης Κοντογιάννης
- Η παρουσίαση του προγράμματος στην τελική ημερίδα αποτέλεσε επίσης βασικό κομμάτι της διαδικασίας της αξιολόγησης. Για να εκτεθούν οι εργασίες έπρεπε να γίνει σύνθεση, οργάνωση και αξιολόγηση του υλικού (poster, φωτογραφίες, εποπτικά μέσα, προσωπικά έργα, ομαδικές εργασίες) με τον καλύτερο τρόπο. Ο θαυμασμός των έργων αυτών από τους γονείς και τους καλεσμένους που παρακολούθησαν την εκδήλωση ήταν η ανταμοιβή των παιδιών για όλο αυτό τον κόπο. Επίσης οι μαθητές καθήλωσαν τους παρευρισκόμενους με τη χορευτική παράσταση που στηρίχθηκε πάνω σε μουσικές της Μεσογείου.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

- Το πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης προσαρμόστηκε στη διδακτέα ύλη του Αναλυτικού Προγράμματος και πολλές ενότητες προσεγγίστηκαν μέσα απ' αυτό.
- Έδωσε τη δυνατότητα να εξετασθούν περιβαλλοντικά θέματα σε τοπική, εθνική και παγκόσμια διάσταση.
- Ευαισθητοποίησε τους μαθητές σε θέματα προστασίας της θάλασσας και ανέπτυξαν θετικές στάσεις για τη προστασία της.
- Η συνεργασία με πρόσωπα και φορείς αποτέλεσε σημαντική πτυχή του προγράμματος,, αφού έτσι το σχολείο ανοίγει τις πόρτες του στον κοινωνικό περίγυρο και συνδέεται με την πραγματικότητα.
- Με τις επισκέψεις στο πεδίο και τις πειραματικές δραστηριότητες έγινε σύνδεση της θεωρίας με την πράξη.
- Η παραγωγή των συνθετικών εργασιών έδωσε τη δυνατότητα στους μαθητές να περάσουν σε άλλο επίπεδο μάθησης εκεί όπου η γνώση γίνεται ουσιαστική και αναπτύσσεται η κριτική σκέψη.
- Η τοπική κοινωνία (μαθητές -δάσκαλοι-γονείς) είχαν την ευκαιρία, εκτός από την τελική ημερίδα του προγράμματος, να ενημερώνονται διαρκώς με ανακοινώσεις, φυλλάδια, αφίσες και έργα των μαθητών που αναρτήθηκαν στους εσωτερικούς χώρους του σχολείου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μανταγοπούρας Η., (2002), Ηδιαθεματικότητα στη σχολική γνώση, Γρηγόρη, Αθήνα.
2. Karl Frey, (1998), Η μέθοδος project, Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
3. Γεωργόπουλος Α-Τσαλίκη Ε., (1993), Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Gutenberg, Αθήνα
4. Χατζηρβασάνης Β., (2005), μικρή Μεσόγειος, Ανεβαίνοντας, Αθήνα.
5. MEDASSET, (2002), Μεσόγειος Θάλασσα-Πηγή ζωής, Καλειδοσκόπιο, Αθήνα